

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

dr. Garai Renáta LL.M

**A kapcsolati erőszak „szövődményei”
- egy nóvum hatása és joggyakorlata -**

(PhD értekezés tézisei)

Témavezető:

Prof. Dr. habil. Domokos Andrea
intézetvezető egyetemi tanár

Társ-témavezető:

Dr. Filó Mihály PhD, LL.M
egyetemi adjunktus

A Doktori Iskola vezetője:

Prof. Dr. Jakab Éva DSc. egyetemi tanár
Budapest, 2021

Tartalomjegyzék

1. A témaválasztás indokolása és a kutatási téma meghatározása	3
2. A kutatás (vizsgálat, elemzés) leírása, forrásai és módszertana	4
3. A tudományos eredmények rövid összefoglalása	7
4. Publikációs jegyzék	12
4.1. Az értekezés témakörében írt publikációk	12
4.2. Egyéb publikációk	14

1. A témaválasztás indokolása és a kutatási téma meghatározása

Család és erőszak? Mégis hogyan lehetséges e két fogalom együttes említése, hiszen a család funkcióját tekintve a szeretet, a meghittség, a biztonság és a béke színtere, míg az ezt megbontó agressziót a durvaság jellemzi, végül pedig szégyen, titok és rejtegetnivaló övezi. A kapcsolati erőszak nem jár, és nem is járhat egyedül, annak bizony szövődményei, nem várt mellékhatásai vannak, a meglévő állapothoz újabb kóros folyamatok társulnak, annak talaján további következmények és ártalmak alakulhatnak ki. Alappal feltételezhetjük, hogy az ősi civilizációkban éppúgy jelen volt a családon belüli erőszak, mint a modernkori társadalmakban, csupán az arra adott reakcióban fedezhető fel paradigmaváltás.

A kapcsolati erőszak bűncselekménye korábban nem szerepelt a magyar büntető törvénykönyvekben, azt a jogalkotó elsőként a 2013. július 1. napjától hatályos Btk.-ba építette be. Ez persze nem jelenti azt, hogy az abban foglalt cselekmények is újak lennének, azt viszont határozottan fémjelzi, hogy a jelenség elérte a jogalkotó tűréshatárát, ezáltal az otthon falai között zajló eseményeket fokozottabban oltalmába helyezte.

Az értekezés gerincét a Btk. 212/A. §-ában szabályozott kapcsolati erőszak bűncselekmény elemzése és gyakorlati alkalmazása képezi, összekötve ezt hozzátartozók sérelmére elkövetett más bűncselekmények minősítési, elhatárolási és halmazati kérdéseivel. A disszertáció a Magyarországon teljes mértékben novumként értékelhető bűncselekménynek nemcsak részletes dogmatikai elemzését adja, hanem az empirikus kutatási részben országos teljes adatállományt tartalmazó aktavizsgálatok által mind a bírósági szakban jogerősen befejezett ügyekre, mind pedig a megszüntetéssel, feljelentés elutasítással, illetve eltereléssel végződött eljárásokra is rávilágít. A téma jelentőségét és vizsgálatának indokoltságát az adja, hogy a bűncselekményi tényállás megalkotása óta eltelt közel tíz évben még nem készült ilyen átfogó kutatás, ezért a tényadatok és eredmények iránymutatásként szolgálhatnak akár a nyomozó hatóságok, akár az ügyészségek és a bíróságok számára a hozzátartozók sérelmére elkövetett - nehéz megítélésű, szövevényes és bizonyítékhiányos - büntetőeljárások során.

A családon belüli erőszakot büntető törvényi tényállás mögött nem dolgok, tárgyak, vagyoni értékek vagy szabályszegések állnak, sőt: annak már a Btk. különös részén belüli elhelyezése előrevetíti, hogy nem ismeretlen személyek, hanem a család, és az abban nevelkedő gyermek(ek) védelme szenved csorbát. Mindez óhatatlanul magával húzza az érzelmeket, a különleges bánásmód és a speciális megítélés szükségességét, a családjoggal, a gyermek- és áldozatvédelemmel, a kriminológiával, a szociológiával és a pszichológiával való ötvöződést, amelybe még a büntetés-végrehajtás is bekapcsolódhat.

Értekezésem határát mindezekre tekintettel a kapcsolati erőszak büntetőjogi aspektusainál, a vonatkozó hazai joggyakorlat bemutatásánál, és egy szűkebb keresztmetszetű, ám hazánkkal közvetlenül szomszédos néhány ország szabályozásába történő betekintésnél húztam meg.

2. A kutatás (vizsgálat, elemzés) leírása, forrásai és módszertana

A 2013. július 1. napján hatályba lépett Büntető Törvénykönyv „kapcsolati erőszak” elnevezéssel elsőként tartalmazza a családon belüli erőszak önálló szankcionálását. Az értekezés nyolc fejezetben elemzi az új bűncselekményt elméleti és gyakorlati oldalról egyaránt, illetve nemzetközi kitekintést is tartalmaz.

A dolgozat meghatározza a jogtudományi vizsgálat indokoltságát, az értekezés tárgyát, célját és struktúráját, illetve rögzíti a kutatás változatos módszertanát. Kiemelt hangsúllyal jelenik meg a család, mint védendő érték, ezen belül a házasság elsődlegessége és a változások hatása, a gyermekvédelmi jelzőrendszer szerepe, és a hozzátartozói erőszak esetén kötelező rendőrségi feladatok. A jogalkotó felismerte a gyermekek és a család oltalmának szükségességét, ezért már nemcsak a fizikai értelemben vett bántalmazások, hanem a szóbeli erőszak és az ún. gazdasági ellehetetlenítés is bűncselekménnyé vált. Az elméleti rész fókuszában a dogmatikai kérdések állnak, melynek során a bűncselekmény minden részletre kiterjedően elemzésre került (lehetséges sértettek, az elkövetés időpontja és helyszíne, emberi méltóság, erőszakos magatartás, megalázó bánásmód stb.). Az elemzés élesen kettéválasztja a bűncselekmény magánindítványra büntetendő és hivatalból üldözendő részét, ezáltal rögzíti: rendszeres tetteges bántalmazás és egyéb cselekmények (pl. könnyű testi sértés, súlyos testi sértés, személyi szabadság megsértése, kényszerítés) esetén a hatóságok hivatalból kötelesek eljárni, a sértett csupán a szóbeli, a tárgyak ellen irányuló és gazdasági erőszak tekintetében dönthet a büntetőeljárás lefolytatása kérdésében.

A joggyakorlatot bemutató empirikus kutatási részben három országos aktavizsgálat eredményei láthatók, melynek keretében összesen 1085 bűnügyi irat elemzése történt. Elsőként a kapcsolati erőszak bűncselekmény bírósági szakban befejeződött ügyeinek bemutatása történik, melyből megismerhető többek között a rendőrségek attitűdje és eljárási gyakorlata, a bizonyítás speciális körülményei, az ügyészségi jogalkalmazás nehézségei és jó megoldásai, az áldozatok és az elkövetők jellemzői, illetve a büntetés kiszabási gyakorlat is. A feljelentés elutasítás és nyomozás megszüntetés tárgyában lefolytatott aktavizsgálat számos hibát és hiányosságot tárt fel, míg a szexuális bűncselekményeket illetően a kiskorúak fokozott érintettsége és a családtagok felelősségének szerepe rajzolódott ki.

A családon belüli erőszak elleni büntetőjogi védelem nemzetközi szinten is megmutatkozik. Az értekezés három szomszédos ország (Ausztria, Szlovákia, Románia) joganyagát vizsgálta az Isztambuli Egyezmény ratifikálására vagy annak hiányára is tekintettel. A jogösszehasonlítások alapján megállapítható, hogy Magyarország büntetőjogi törekvései védelmet nyújtanak a jogkeresők számára, a törvényi feltételek adottak a bántalmazottak részére, ugyanakkor a látencia csökkentésén - vagyis a feljelentési hajlandóság növelésén - még valamennyi hatóságnak dolgoznia kell.

A kutatás minden fázisában törekedtem a hazai és külföldi források széleskörű felkutatására, értelmezésére és elemzésére, valamint az oksági összefüggések megfogalmazására. Az önálló bűncselekménykénti szabályozás újdonság jellegéből adódóan előzményi forrásanyagok nem, vagy igen csekély számban álltak rendelkezésre, és még mindig kevés a vonatkozó szakirodalmak, szakcikkek, tanulmányok száma (emellett az egyetemi tankönyvek is szűkszavúan, néhány oldalban foglalkoznak a magyarázatával). A deliktum részletes elemzését ilyen háttér mellett, és mindvégig ennek felelősségével végeztem. A kapcsolati erőszak bűncselekményével összefüggő kutatás több éven keresztül zajlott és több részből állt, ennek megfelelően módszerei is változatosak voltak: szakirodalmak és statisztikai adatok elemzése, kerekasztal és fókuszcsoportos szakmai egyeztetések, terepmunka, intézménylátogatások, interjúk és mélyinterjúk, jogalkalmazói (ügyészi) kérdőíves felmérés, illetve leghangsúlyosabb részben a bűnügyi iratok vizsgálata.

a) Kriminál-statisztikai elemzés: forrása az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS) adatbázisa, illetve a Vádképviselési Információs Rendszer (VIR) volt. Ebben a fázisban történt az országos statisztikai adatok feltérképezése, továbbá a cselekmények földrajzi eloszlásának és az eljárások főbb jellemzőinek rögzítése.

b) Kerekasztal, fókuszcsoport, szakmai egyeztetések: résztvevői főként rendőrök, ügyészek, bírák és szakértők voltak. Az igazságszolgáltatás „főszereplőin” kívül részt vettek kutatásomban a gyermekvédelmi jelzőrendszer egyéb szakemberei (védőnők, pedagógusok), továbbá különös hangsúllyal vettem figyelembe a gyermekvédelmi alap- és szakellátás (család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, lakásotthonok, nevelőszülők) tapasztalatait is.

c) *Ügyészi kérdőív (országos)*: A jogalkalmazási gyakorlat megismerésére irányuló kutatásban az ország valamennyi ügyészsége részt vett, így nemcsak a bünygyi iratok, hanem észrevételek és javaslatok egyaránt segítették a hiteles információk megszerzését. A vezetők által válaszadásra kijelölt ügyészek (90 fő) által kitöltött anonim kérdőív összesített eredményei nagymértékben hozzájárultak a jogalkalmazói attitűd megismeréséhez, de főként a gyakorlati nehézségek felgöngyölítéséhez.

d) *Aktavizsgálatok*: A tudományos tevékenység elkerülhetetlen velejárója a racionalitás és a logikus érvelés, ezért állításaim megalapozottságához az aktavizsgálatok eredményeinek objektív valóságát tükröztem vissza.

da) *Kapcsolati erőszak: bírósági döntéssel befejezett ügyek (országos)*

A kutatás végigkísérte azt a folyamatot, ami a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó bejelentéstől / feljelentéstől a bíróság által meghozott jogerős döntésig tartott. A vizsgálat elvégzéséhez az ország egészét érintően beszerzésre kerültek a bünygyi iratok, így 443 vádlott vonatkozásában 556 akta vizsgálatára került sor (441 db elsőfokú és 115 db másodfokú). A vizsgált időszak: 2015. január 1. - 2017. december 31. (három teljes év) volt. A hozzátartozók sérelmére elkövetett „testi sértés” és „kapcsolati erőszak” bűncselekmények számadatait összevetve olyan nagyfokú eltérések mutatkoztak, hogy szükséges volt szűrőpróbaszerűen megvizsgálni „sima” súlyos testi sértésnek minősített aktákat is. Statisztikus általi leválogatás alapján ehhez a kutatáshoz hozzárendelődött még további 95 ügyirat, így a tárgykörben mindösszesen 651 ügyirat feldolgozására került sor.

db) *Kapcsolati erőszak: feljelentés elutasítás, nyomozás megszüntetés, elterelés (országos)*

Az empirikus kutatás során azokat az iratokat is megvizsgáltam, ahol az elkövetők felelősségre vonása nem történt meg, mert az eljárások feljelentés elutasítással, nyomozás megszüntetéssel vagy eltereléssel végződtek. Ebben a vizsgálatban Magyarország valamennyi megyéjéből 171 akta jelentette a teljes körű lekérdezést, a vizsgált időszak: 2017. január 1. - 2017. december 31. (egy teljes év) volt.

dc) *Szexuális bűncselekmények: bírósági döntéssel befejezett ügyek (országos)*

A kutatás tárgya a szexuális kényszerítés és szexuális erőszak bűncselekmények vizsgálata volt a bírósági határozattal jogerőre emelkedett ügyeket érintően. A bünygyi iratok feldolgozása úgyszintén megyei bontásban történt, az országos teljes populációt tartalmazó aktaszám 263, míg a vizsgált időszak: 2017. január 1. - 2017. december 31. (egy teljes év) volt.

3. A tudományos eredmények rövid összefoglalása

A család védelmének érvényre jutása - vagy annak hiánya - kétségtelenül a mindenkori társadalom beszédes lenyomata: egy pillanatfelvétel, amely megmutatja mit tesz, és mit nem tesz a jelzőrendszer és az illetékes hatóságok, továbbá képet mutat arról is, milyen mértékben avatkozik bele mindebbe a kodifikáció. Mind a házasságok, mind pedig a válások számadatai tendenciózus változásokon mentek keresztül, a családi kötelek átformálódása az élettársi kapcsolatok létesítésének növekedésével pedig napjainkban is zajlik. A verbális bántalmazáson túlmutató, agresszivitásban megnyilvánuló, olykor hosszan elhúzódó cselekménysorozatok mind-mind hatást gyakorolnak az ilyen környezetben tartózkodó, ott felnövekvő kiskorúakra.

A gyermekbarát igazságszolgáltatás maradéktalan megvalósulása még várat magára, ezért a jövőben is számos finomító jogszabályi rendelkezés meghozatalára és intézkedés megtételére van szükség ahhoz, hogy a gyermekjogok a kiskorúak számára is érzékelhető valósággá váljanak. A családon belüli erőszak nem magánügy, a struccpolitikát hátrahagyva, egyúttal a szavakat mögöttes tartalmuk komolyságával kezelve nem kevesebb, mint a társadalom közös ügye. Az agresszív, másokon uralkodni akaró személyek nem tűrnek ellentmondást, ebből adódóan nem tudnak, és/vagy nem is akarnak változtatni magatartásukon. A huzamos időn át elviselt erőszak a sértettek elzárkózásához vezethet, a bántalmazottakon elhatalmasodhat a kilátástalanság és a kitörési képtelenség érzése. Nehézségüket tovább fokozza, ha félelmüket legyőzve megtett bejelentéseiket a hatóságok megtorpedózzák, hiszen segítő támogatás nélkül megriadnak, és önmagukat zsákutcában találva csigaházaikba ismét visszahúzódnak. A nagymértékben megújított „hózzátartozók közötti erőszak kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról szóló 2/2018. (I.25.) ORFK utasítás” kellően problémaorientált, részletesen rögzíti a családon belüli erőszak helyszínein és azt követően elvégzendő kötelező rendőrségi feladatokat. Ahogyan más jogágak szabályai, úgy a büntetőjog által védett értékek is megosztják a közvéleményt, de tisztázandó: a büntetőjog végső eszköz a jogszabályok tárházában. Amikor egy adott magatartás bűncselekménnyé nyilvánításával találkozunk, az egyúttal azt jelenti, hogy elérte a tűréshatárt, az oltalmazott jogtárgysértésért felelősségre vonással számolhatunk. Ilyen a kapcsolati erőszak új bűncselekménye, melynek megalkotásával a család- és gyermekvédelem büntetőjogi szempontból is előrébb lépett és erőteljesebb lett.

Családon belüli erőszak hallatán nem gondolhatunk szűken csak a fizikai erőszakra, a testi sérülésekkel nem járó egyéb magatartások éppúgy ide tartozhatnak. Zavart okoz a jogalkalmazásban, hogy a bűncselekmény (1) és (2) bekezdése közötti alapvető különbségeket nehezen, vagy egyáltalán nem ismerik fel. Az (1) bekezdésében foglalt magatartások esetén (szóbeli-lelki bántások, becsmérlő, trágár beszéd, gazdasági ellehetetlenítés) a sértett döntése alapján indulhat büntetőeljárás (magánindítvány), és az elkövető csak akkor felel ezen csekélyebb tárgyi súlyú cselekményeit jellemző viselkedése miatt, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg (szubszidiárius). Ehhez képest a (2) bekezdésben foglaltak hivatalból üldözendők (pl. könnyű vagy súlyos testi sértés, tetteges becsületsértés, személyi szabadság megsértése, kényszerítés), vagyis ha ezek rendszeres (többszöri) elkövetése a hatóságok tudomására jut, a sértett nem dönthet bántalmazója felelősségre vonásának a kérdésében. Indokolt felhívni a figyelmet arra is, hogy a kapcsolati erőszak bűncselekménye nemcsak a párkapcsolati erőszakot foglalja magában, hiszen annak sértettjei a házastárs vagy az élettárs mellett egyéb hozzátartozók is lehetnek (az elkövető szülője, nagyszülője, menyecskéje, testvére stb.) ha az elkövetéskor vagy korábban közös háztartásban vagy egy lakásban laktak, külön hangsúlyozva e körben a gyermeket. A kiskorú gyermekek heteken, hónapokon, sőt éveken keresztül tartó bántalmazását a korábban meghonosodott gyakorlatban „beleszusakolták” a kiskorú veszélyeztetése bűncselekménybe, gyakran a Btk. 164. §-a szerinti testi sértés megfelelő változatát sem társítva hozzá. A kapcsolati erőszak mellett megjelenő kiskorú veszélyeztetésére a jövőben több szempontból is kiemelt figyelmet kell fordítani, mert a jogalkalmazás során a kettő még ennyi idő elteltével is gyakran összemosódik.

A kiszolgáltatott helyzetben lévő sértettek (köztük a kiskorúak és az idősek) érdekében a jogalkotó előretolta a büntetőjogi védelmet, tehát indokolt felülírni a régről megszokott gyakorlatokat. Az igazságszolgáltatás lassan, de elkezdte észrevenni az önálló bűncselekmény meglétét, azonban ez a tempó nyolc évvel a Btk. hatályba lépése után korántsem dicséretes. A testi sértések és más bűncselekmények köntösébe bújtatott kapcsolati erőszak elméleti kérdéseinek és joggyakorlatának felülvizsgálata azért volt szükséges, mert hatályos büntető törvénykönyvünkben megjelent egy új bűncselekményi tényállás, melynek helyes és törvényes alkalmazása - annak megvalósulása esetén - éppúgy kötelező, mint bármely más bűncselekményé. A nemzetközi példák és tapasztalatok alapján nem tehetünk mást, mint hogy alaposan szemügyre vesszük a Btk. 212/A. §-ában szereplő kapcsolati erőszak bűncselekményi tényállását, majd a jogalkotói akaratnak megfelelően érvényt szerzünk mindennek.

A büntetőeljárások területi megoszlása és azok számossága jól illusztrálja a vizsgált bűncselekmény alkalmazását vagy elmaradását is, így adott megyéknek lehetőségük nyílik felülvizsgálatot, önrevíziót tartani. Magyarországon mindössze 2.000 db kapcsolati erőszak bűncselekményt regisztráltak 2014-2019 között, ezen időszak alatt évente még a 400-at sem érte el ezen bűncselekmény száma. Ebből viszont még a magas látencia ellenére sem következtethetünk arra, hogy ilyen cselekmények kevés számban fordultak volna elő, inkább arról van szó, hogy a hibás minősítések miatt más bűncselekményekbe ágyazva találjuk meg.

a) A feljelentési hajlandóság tudottan alacsony szintje mellett körvonalazódott a családon belüli erőszakkal kapcsolatba kerülő személyek és szervek érzékenysége, együttműködése és kötelességtudata. A bírósági szakban befejezett ügyek 55%-ában a sértett döntött úgy, hogy feljelentést tesz, de nagymértékben felvállalták a bejelentést a sértetti hozzátartozók is. Ezzel szemben a gyermekvédelmi jelzőrendszer nagyfokú inaktivitása igazolódott be, háziorvos/gyermekorvos, védőnő, pedagógus részéről pedig alig történt érdemi intézkedés. Informális csatornákon áramlanak ugyan félinformációk, de a jelenlegi gyakorlatot még mindig erős kritikával lehet és kell illetni, ezért a jelzőrendszer valódi működését haladéktalanul felül kell vizsgálni. A jogerős ítéletek alapján megállapítható, hogy a vádlottak legtöbb esetben könnyű testi sértést és tetteges becsületsértést követtek el a családtagjaik sérelmére, de számottevő a súlyos testi sértés, a személyi szabadság megsértése és a kényszerítés előfordulása is. A bizonyítás speciális körülményeire tekintettel a családon belüli erőszakos ügyeket teljesen másként kell feldolgozni, hiszen ez az egyetlen bűncselekménytípus, ahol az elkövető és a sértett döntően továbbra is együtt lakik. A vádlottak tagadását előrevetítve mind a rendőrségnek, mind pedig az ügyészségnek és a bíróságnak ismernie kell a cselekmények hátterét és dinamikáját, a tanúk nélkül zajló események mögötti félelmet, a függő és kiszolgáltatott helyzeteket, és nem utolsósorban a gyermekek testi-lelki egészségének és erkölcsi fejlődésének érintettségét, veszélyeztetettségét. Az életszerűség talaján mozgó bírói mérlegelések folyamatában a közvetlen bizonyítékok helyett a közvetett bizonyítékok kitüntetett szerepe igazolódott be. A családon belüli erőszakos ügyekben tapasztalható, hogy a láttelek kora leáldozóban van, helyüket sokkal inkább az információtechnológiai eszközök segítségével rögzített más bizonyítékok foglalták el (sms, e-mail és közösségi oldalakon küldött üzenetek, videó-, hang- és fényképfelvételek stb.).

A vádlottak (n=443) 99%-ban 36-50 év közötti férfiak voltak, és a legtöbben szakmunkásképző/szakiskolai végzettséggel rendelkeztek, míg a sértettek (n=461) főként 31-45 év közöttiek, és 94%-ban nők voltak. Lényeges tényadat, hogy három év viszonylatában a vádlottak 93%-át jogerősen elítélte a bíróság, és mindössze 4 %-ban történt felmentés úgy, hogy beismeréseket aligha találunk ezekben az ügyekben (a vádlottak további 3 %-a időközben elhalálozott, ezért az eljárás megszüntetésre került).

A párhuzamosan lefolytatott kiskutatás a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos testi sértés keretében vizsgálta a minősítés helyességét, s végül a jogalkalmazás közel 60%-os helytelenségét igazolta vissza. A probléma súlyosságára tekintettel hangsúlyozandó: nem az elítélésnek, a bizonyítékoknak vagy a bizonyíthatóságnak van jelentősége, hanem az iratellenes és törvénysértő minősítéseknek, lényegében a joggyakorlat alapvető hibájának.

b) A kutatással érintett három tárgykör tekintetében (n=171) csupán 22%-ban jelentek meg a vádhalasztások (aktuálisan: feltételes ügyészi felfüggesztés), feljelentés elutasítására 38%-ban, a nyomozás megszüntetésére 40%-ban került sor. Feljelentés elutasítás 86%-ban magánindítvány hiányára hivatkozással, 14%-ban pedig bűncselekmény hiánya miatt történt. A megszüntető határozatok meghozatalára 71%-os legnagyobb arányban magánindítvány hiánya, nem csekély 12%-ban az elkövető halála, 10%-ban pedig bűncselekmény hiánya miatt került sor; 7%-ban pedig megrovás alkalmazása okán fejeződött be a büntetőeljárás.

Nyomozó hatóságok által megfogalmazott egyértelmű tényállás az indokolásban, ennek ellenére törvénysértő minősítés és elutasítási ok a rendelkező részben - talán így foglalhatók össze a feljelentés elutasítások és nyomozás megszüntetések tapasztalatai. A vizsgált ügyek egyértelműen tükrözik a hatóságok sokszor helytelen hozzáállását a családon belüli erőszakhoz, valamint a félresiklott vagy abszolút mellékvágányon futó gyakorlatot. A pszichikai és a fizikai erőszak között valóban különbség mutatkozik, viszont a Btk.-t alkalmazó hatóságoknak tudomásul kell venniük, hogy már csak egy igen alacsony tűréshatárig nem kötelesek hivatalból eljárni. Mégpedig addig, és csak addig határolódhatnak el a családi viszályoktól, és bízhatják a sértettre az események további sorsát, amíg csupán verbális bántalmazásról vagy anyagi nehézségekről számol be, de többszöri tettelegesség még nem történt. Egy hivatalból üldözendő bűncselekmény eljárási lépéseit nem a sértett befolyásolja, ezért nincs relevanciája a magánindítványnak sem (ha pedig már előterjesztette, az nem vonható vissza - ahogyan a feljelentés sem, amely önmagában sértetti akarat az eljárás lefolytatása iránt). Szűk tehát az a keresztmetszet, amelyben a bántalmazottak mozoghatnak, ha a cselekmény a rendőrség tudomására jut.

Mindez viszont azért nem érződik számukra, mert ilyen iratok mellett az egész nem is értik, nem tudják mit csináljanak még feljelentés, látleletek, orvosi dokumentációk, hangfelvételek és egyéb bizonyítékok becsatolása mellett. A bántalmazottak milliója egy külön világ. Egysíkú, színtelen közegben tengődnek, a büntetőeljárástól pedig azt várják, hogy fényt láthassanak a sötétben, és bár tudják hosszú az alagút, de pislákol a végén valamiféle reménysugár, ami sokak számára szó szerint az életet, az életben maradásukat jelentheti. Mindent összevetve a legfőbb célkitűzés az lehet, hogy a hibák reflektorfénybe helyezése mellett felszínre kerüljön a bűncselekmény jogalkalmazásának követhető példája és jó gyakorlata. Ezt a tényállást a jogalkotó kifejezetten azért konstruálta, hogy az realizálódjon a gyakorlatban is, és a segítséget váró bántalmazottak számára se tűnjék úgy, mintha „szitával mernénk a vizet”.

c) A családon belüli erőszak olvasztótégelyében a szexuális bűncselekmények relevanciája is beigazolódott. 271 vádlott összesen 326 sértett sérelmére valósította meg cselekményeit, az áldozatok 16%-a férfi vagy kisfiú, 84%-a pedig nő vagy kislánygyermek volt. A sértettek 65 %-a kiskorú volt a szexuális bűncselekmény elkövetésekor, sérelmükre többségében családtagok, a család barátai és közeli ismerősök követték el a bűncselekményt, jellemzően folytatólagosan. A szexuális kényszerítés és a szexuális erőszak országos iratvizsgálatának eredményeként a család, illetve azon belül is a kiskorúak fokozott sérülékenysége rajzolódott ki, ezért nem lehet elégszer hangsúlyozni a kompetens szervek és hatóságok megelőzésben és kezelésben játszott szerepét, a családokkal bármilyen formában kapcsolatba kerülő személyek szakmai és erkölcsi felelősségét.

A nemzetközi kitekintés alapján rögzíthető, hogy Ausztria és Románia már ratifikálta az Isztambuli Egyezményt, míg Magyarország és Szlovákia ezt még nem tette meg. Valamennyi ország büntetőjogi kódexe szabályozza a családon belüli erőszakot, viszont a büntetési tételek Magyarországon a legalacsonyabbak. Románia kivételével a tetteles bántalmazások mellett a pszichikai erőszakot is szankcionálja a törvény, de álláspontom szerint (büntetőjogi értelemben) az Isztambuli Egyezmény ratifikálása vagy annak hiánya nincs összefüggésben a szankciórendszerrel. Konklúzióként leszögezhető, hogy a családon belüli erőszak komplex jelenség, ezért a megelőzés lehetőségei és a tényleges intézkedések kizárólag a család- és gyermekvédelmi jelzőrendszer hatékonyságával együtt vizsgálhatók. Az Isztambuli Egyezmény - és más, úgyszintén fontos nemzetközi dokumentumok - alappilléret jelenthetik az egyes tagállamok büntetőjogi szabályozásának azon esetekben is, amennyiben az aláírást még nem követte ratifikáció (hangsúlyozva természetesen az egyéb intézkedések, az intézményrendszer, és a szükséges feltételek biztosítását is).

4. Publikációs jegyzék

4.1. Az értekezés témakörében írt publikációk

1.) Garai Renáta: *A szexuális erőszak és a szexuális kényszerítés az országos jogalkalmazói gyakorlatban. Dogmatikai kérdések, eljárási és kriminológiai jellemzők.* In: Vókó György (szerk.) Kriminológiai Tanulmányok OKRI, Budapest, 2020. 57. szám 68-86. o.
https://okri.hu/images/stories/KT/KT57_2020/KT57_web_sec.pdf

2.) Garai Renáta - Csapucha Bernadett: *A tartási kötelezettség elmulasztásának komplexitása, különös tekintettel az önhiba megítélésére és a gyermekek érdekeire.* In: Jog-Állam-Politika 2020/03. 141-156. o.
https://dfk-online.sze.hu/images/J%C3%81P/2020/3/JAP_2020_03_garai-renata_csapucha-bernadett.pdf

3.) Garai Renáta: *Nemzetközi törekvések a családon belüli erőszak elleni büntetőjogi védelemre - a távcső túloldalán: Ausztria és Szlovákia.* In: Külügyi Műhely 2020/1. 126-145. o. (ÚNKP ösztöndíj keretében)
<http://kulugyimuhelyalapitvany.hu/kulugyi-muhely-2020-1/>
<http://real-j.mtak.hu/14299/>
<https://epa.oszk.hu/03800/03841/00002/pdf/>

4.) Domokos Andrea - Garai Renáta: *A bűnözés és a büntető igazságszolgáltatás áldozatai.* In: Glossa Iuridica VI. évf. 3-4. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Budapest, 2020. 9-22. o.
https://ajk.kre.hu/images/doc6/kiadvanyok/Glossa_Iuridica_2019_3-4_szam.pdf

5.) Garai Renáta: *Kérlek vedd észre, én nem tudom elmondani!* In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): XVI. Jogász Doktoranduszok Szakmai Találkozója. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, Jog és Állam 2020/29. 95-104. o.
https://ajk.kre.hu/images/doc6/PR/Allam_es_Jog_XVI_Doktorandusz_konferencia_kotete.pdf

6.) Garai Renáta: *Kapcsolati erőszak: a feljelentés elutasítások és nyomozás megszüntetések országos vizsgálatának tapasztalatai.* Legfőbb Ügyészség XXX. Ügyészségi Szakmai-Tudományos Konferencia - a szekcióelnök (Halmos Krisztina, Legfőbb Ügyészség Fiatalkorúak Büntetőügyeinek Önálló Osztálya) által kiemelt előadás írásos anyaga (2020) Magyarország Ügyészsége - Intranet. Belső hálózat, a tanulmány kizárólag az ügyészségi szolgálati jogviszonnyal rendelkezők számára érhető el.

7.) Garai Renáta - Béda Anikó: *A kapcsolati erőszak elmúlt 6 éve - avagy egy nóvum hatása és joggyakorlata.* In: Vókó György (főszerk.) Ügyészségi Szemle 2019/2. 6-25. o.
<http://ugyeszsegiszemle.hu/hu/201902/ujzag#6>

8.) Garai Renáta: *A kapcsolati erőszak bűncselekményének jogalkalmazási gyakorlata - a jogerős ítéletek tanulságai.* In: Vókó György (szerk.) Kriminológiai Tanulmányok OKRI, Budapest, 2019. 56. szám 30-47. o.
https://www.okri.hu/images/stories/KT/KT56_2019/kt56_sec.pdf

9.) Garai Renáta: *Nemcsak a testnek fájhat! A családi erőszak elleni büntetőjogi védelem lehetőségei.* In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): XIV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, Jog és Állam 2018/24. 131-137. o.

http://kre.hu/ajk/images/doc5/konferencia/merge_from_ofoct_19.pdf

10.) Garai Renáta: *Die strafrechtliche Regelung der häuslichen Beziehungsgewalt in Ungarn - eine neue Strafhandlung im Spiegel der Rechtspraxis* - In: Deli Gergely, Szoboszlai-Kiss Katalin (szerk.) Jog-Állam-Politika. Palatia Nyomda, Győr, X. évf. 2018/2. 131-148. o.

http://www.epa.hu/03000/03010/00010/pdf/EPA03010_jap_2018_2_131-148.pdf

11.) Garai Renáta: *A fátyol túloldalán: szeretet vagy kilátástalanság?* In: KRE-DIt 2018/2. KRE-DOK online tudományos folyóirata

http://epa.oszk.hu/03500/03515/00002/pdf/EPA03515_kre-dIt_2018_02_05.pdf

12.) Garai Renáta: *Halmazati kérdések a kiskorú veszélyeztetésével (és a kapcsolati erőszakkal) összefüggésben.* Legfőbb Ügyészség XXIX. Ügyészségi Szakmai-Tudományos Konferencia - a szekcióelnök (Görög Julianna, Legfőbb Ügyészség Nyomozás-felügyeleti és Vádelőkészítési Főosztály) által kiemelt előadás írásos anyaga (2019)

Magyarország Ügyészsége - Intranet. Belső hálózat, a tanulmány kizárólag az ügyészségi szolgálati jogviszonnyal rendelkezők számára érhető el.

13.) Garai Renáta: *Családon belüli - kapcsolati erőszak az elméletben és a gyakorlatban.* In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): Jog és Állam 2018/22. XII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017. 88-101. o.

https://ajk.kre.hu/images/doc4/dokumentumok/Allam_es_Jog_22_XII_Doktorandusz_konferencia.pdf

14.) Garai Renáta: *Családi erőszak, és ami mögötte van...* In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): Jog és Állam 2018/23. XIII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2018. 63-70. o.

https://ajk.kre.hu/images/doc5/konferencia/merge_from_ofoct_20.pdf

15.) Garai Renáta: *A jogágak összefonódása és egymásra utaltsága a családi erőszak tükrében - a jog és az erkölcs „házassága”* In: KRE-DIt 2018/1. KRE-DOK online tudományos folyóirata

<http://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/garai-renata-a-jogagak-osszefonodasa-es-egymasra-utaltsaga-a-csaladi-eroszak-tukreben-a-jog-es-az-erkolcs-hazassaga/>

16.) Garai Renáta: *A kapcsolati erőszak dilemmái - Tények és tévhitek a gyakorlatban.* In: Vókö György (szerk.) Kriminológiai Tanulmányok OKRI, Budapest, 2017. 54. szám 181-196. o.

17-18-19.) Garai Renáta: *„Az ember nem tulajdon!” A láthatatlan, ám tudható családon belüli erőszak. Az első pofon... Tényleg tabu a monokli? „Vétkesek közt cinkos aki néma”*

Magyarország Civil Körözési Rendszere: <https://www.ckr.hu/blog?bid=2>

20.) Garai Renáta - Gulyás Renáta: *Közhírré tétetik: ki segít a bajban?*

Magyarország Civil Körözési Rendszere: <https://www.ckr.hu/blog?bid=2>

4.2. Egyéb publikációk

1.) Garai Renáta: *Vagyon elleni és erőszakos bűncselekmények a trafikokban.*
Trafikosok Lapja III. évfolyam 2020/4. 12-13. o.

2.) Garai Renáta – Csapucha Bernadett: *A költségvetési csalás gyakorlati kérdései - az Európai Unió forrásaiból származó pénzügyi támogatásokra elkövetett költségvetési csalások.*
Büntetőjogi Szemle IX. évfolyam 2020/1. 23-44. o.
https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/lapszam/BJSZ_202001.pdf

3.) Ritter Ildikó - Tilki Katalin - Garai Renáta: *Alkalmatlan vezetők A végleges hatályú járművezetéstől eltiltás büntetés alkalmazásának főbb jellemzői.* In. Vókó György (főszerk.) OKRI Budapest, *Ügyészségi Szemle* 2019/03. 18-47. o.
<http://ugyeszsegiszemle.hu/hu/201903/ujstag#18>

4.) Garai Renáta: *Beszámoló az Országos Kriminológiai Intézet Tudományos Tanácsa 2019. február 27-i üléséről.* In. Vókó György (főszerk.) *Ügyészségi Szemle*, OKRI Budapest, 2019/01. 56-62. o. <http://ugyeszsegiszemle.hu/hu/201901/ujstag#56>

5.) Garai Renáta: *Fókuszban a tudomány (érthetően, elérhetően, közérthetően).*
In. Vókó György (szerk.) *Ügyészségi Szemle*, OKRI Budapest, 2018/01. 78-93. o.
<http://ugyeszsegiszemle.hu/hu/201801/ujstag#78>

6.) Garai Renáta: *A hulladékgazdálkodás rendje megsértésének jogalkalmazási kérdései.*
In. Vókó György (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok* OKRI, Budapest, 2018. 55. szám 188-204. o. https://www.okri.hu/images/stories/KT/KT55_2018/kt55_sec.pdf

7.) Garai Renáta: *„Hulladék vagy szemét? A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése - egy kicsit másként”*
Magyarország Ügyészsége - Intranet. Legfőbb Ügyészség XXVIII. Ügyészségi Szakmai-Tudományos Konferencia - a szekcióelnök (Sódor István) által kiemelt előadás írásos anyaga (2018) A tanulmány kizárólag az ügyészségi szolgálati jogviszonnyal rendelkezők részére érhető el.